ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан
географічного факультету
_____ Мирослав ЗАЯЧУК

“31” серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ЛЮДСТВА

Вид дисципліни (за компонентом ОП): вибіркова
Освітньо-професійна програма: Середня освіта (географія)
Спеціальність: А Освіта
Галузь знань: А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)
Факультет: географічний
Мова навчання: українська

Чернівці 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни "Географічні аспекти глобальних проблем людства" складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (географія)»

Розробник: Ячнюк Марина Олександрівна, доцент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, кандидат географічних наук, доцент.

Викладач, що забезпечує читання даної навчальної дисципліни: Ячнюк Марина Олександрівна, доцент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, кандидат географічних наук, доцент.

Затверджено на засіданні кафедри економічної географії та екологічного менеджменту
Протокол № 1 від "28 " серпня 2026 року
Завідувач кафедри економічної географії
та екологічного менеджменту _____ **Валерій РУДЕНКО**
(підпис)

Схвалено
Науково-методичною радою географічного факультету
Протокол № 1 від "31 " серпня 2026 року
Голова науково-методичної ради факультету _____ **Наталя АНДРУСЯК**
(підпис)

Мета навчальної дисципліни: закласти основи з теорії та практики сучасних тенденцій розвитку географії глобальних проблем людства у тісному зв'язку з еволюцією продуктивних сил, перебудови виробничих відносин в світовому масштабі та процесом глобалізації.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

***Загальні компетенції**:*

ЗК 1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні компетенції:

СК 1. Здатність до використання законів, теорій, концепцій і парадигм сучасної географії, історії розвитку географічних досліджень та ідей для дослідження природно- і суспільнотериторіальних систем на різних рівнях просторової організації.

СК 2. Здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку і планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів.

СК 3. Здатність використовувати спеціальні географічні методи й підходи, геоінформаційні технології для розв'язання конкретних науково-прикладних проблем у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.

СК 4. Здатність розробляти та сприяти впровадженню регіональних програм сталого розвитку територій, здійснювати геопланування територій різного ієрархічного рівня.

СК 6. Здатність застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування

СК. 11. Вміння оперувати понятійно-категоріальним апаратом інтегрованих навчальних дисциплін.

Програмні результати:

ПР07. Брати участь у розробленні програм та стратегій міського та регіонального розвитку, плануванні територій різного ієрархічного рівня.

ПР08. Здійснювати дослідження природно- і суспільногеографічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки.

ПР9. Проводити фахову оцінку програм, стратегій і планів розвитку територій, здійснювати їхню геоекологічну і соціальноекономічну експертизу та моніторинг.

ПР11. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоекологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму.

Опис навчальної дисципліни
Загальнаінформація

Форма навчання	Рікпідготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальнізавлання	
Денна	1	1	3	90	22	12			56		залік
Заочна	1	1	3	90	6	2			82		залік

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Глобалізація. Глобальні проблеми та їх класифікація												
Тема 1. Глобалізація як феномен сучасності. Поняття та сутність глобалізації.	7	2				5	8					7
Тема 2. Поняття, причини виникнення глобальних проблем.	7	2				5	8					7
Тема 3. Характеристика глобальних проблем людства.	7	2				5	8					7
Тема 4. Глобальні проблеми, що виникають при взаємодії природи та суспільства (сировинна, енергетична, продовольча, екологічна).	9	2	2			5	8	1				7
Тема 5. Глобальні проблемиа, що виникають у процесі суспільних взаємовідносин (подолання відсталості країн, що розвиваються, проблема війни і миру, тероризм).	9	2	2			5	8	1				7
Тема 6. Глобальні проблеми, що виникають унаслідок розвитку людини (демографічна, соціальна)	7	2	2			3	8	1				7
Разом за змістовим модулем 1	46	12	6			28	45	3				42
Змістовий модуль 2. Практичне вирішення основних глобальних проблем людства												

Тема 7. Способи розв'язання глобальних проблем.	7	2				5	8					8
Тема 8. Глобальні демографічні проблеми	11	2	2			7	9	1				8
Тема 9. Глобальні економічні проблеми	7	2				5	9	1				8
Тема 10. Проблеми миру та роззброєння	10	2	2			6	11	1	2			8
Тема 11. Вплив стрімкого розвитку науки і техніки на суспільство	9	2	2			5	8					8
Разом за змістовим модулем 2	44	10	6	-	-	28	45	3	2			40
Усього годин	**90**	**22**	**12**	**-**	**-**	**56**	**90**	**6**	**2**			**82**

Тематика лекційних занять з переліком питань

Тема 1. Глобалізація як феномен сучасності. Поняття та сутність глобалістики.

1. Глобалізація як феномен сучасності
2. Передумови формування глобалістики
3. Становлення глобалістики як науки
4. Поняття, об'єкт, предмет та принципи глобалістики
5. Основні школи сучасної глобалістики

Тема 2. Поняття, причини виникнення глобальних проблем.

1. Поняття, причини виникнення глобальних проблем.
2. Взаємозв'язок глобальних проблем.

Тема 3. Характеристика глобальних проблем людства.

1. Характеристика глобальних проблем людства.
2. Способи розвязання глобальних проблем.

Тема 4. Глобальні проблеми, що виникають при взаємодії природи та суспільства.

1. Сировинна
2. Енергетична
3. Продовольча
4. Екологічна.

Тема 5. Глобальні проблемиа, що виникають у процесі суспільних взаємовідносин

1. Пподолання відсталості країн, що розвиваються
2. Проблема війни і миру
3. Тероризм.

Тема 6. Глобальні проблеми, що виникають унаслідок розвитку людини 1. Демографічна

2. Соціальна

Тематика практичних занять з переліком завдань

Тема 7. Способи розв'язання глобальних проблем.

1. Проаналізувати основні глобальні проблеми сучасності (екологічні, демографічні, економічні, політичні) та визначити можливі шляхи їх розв'язання на міжнародному, національному та локальному рівнях.
2. Розробити таблицю «Глобальна проблема – причини – наслідки – механізми розв'язання».

3. Оцінити роль міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО, ВООЗ, Світового банку) у вирішенні глобальних проблем.
4. Підготувати коротку аналітичну доповідь на тему: *«Сталий розвиток як ключова стратегія подолання глобальних викликів»*.
5. Обговорити в групах ефективність глобальних програм (Цілі сталого розвитку ООН) та запропонувати власні ініціативи.

Тема 8. Глобальні демографічні проблеми

1. Проаналізувати сучасні демографічні тенденції у світі (демографічний вибух, старіння населення, міграція).
2. Побудувати порівняльну таблицю демографічної ситуації в розвинених країнах і країнах, що розвиваються.
3. Проаналізувати причини та наслідки міжнародної міграції населення.
4. Підготувати презентацію на тему: *«Демографічні проблеми та їх вплив на соціально-економічний розвиток держав»*.
5. Розробити прогноз демографічних змін для обраної країни або регіону на 20–30 років.

Тема 9. Глобальні екогномічні проблеми

1. Проаналізувати основні глобальні економічні проблеми (нерівність доходів, бідність, безробіття, продовольча проблема).
2. Скласти схему **«**Світове господарство: центр – напівperiферія – периферія».
3. Дослідити вплив глобалізації на економічний розвиток окремих країн.
4. Проаналізувати роль транснаціональних корпорацій у світовій економіці.
5. Підготувати есе на тему: *«Економічна нерівність як виклик глобальному розвитку»*.

Тема 10. Проблеми миру та роззброєння

1. Проаналізувати причини виникнення сучасних міжнародних конфліктів.
2. Охарактеризувати основні види зброї масового ураження та їх вплив на людство (без технічних деталей).
3. Дослідити міжнародні договори у сфері контролю над озброєннями та роззброєння.
4. Підготувати аналітичну записку на тему: *«Миротворча діяльність міжнародних організацій»*.
5. Провести дискусію: *«Чи можливий світ без воєн у XXI столітті?»*

Тема 11. Вплив стрімкого розвитку науки і техніки на суспільство

1. Проаналізувати позитивні та негативні наслідки науково-технічного прогресу для суспільства.
2. Оцінити вплив цифровізації та автоматизації на ринок праці.
3. Підготувати таблицю **«**Науково-технічний розвиток – соціальні зміни – ризики».
4. Написати есе на тему: *«Штучний інтелект і майбутнє людства»*.
5. Обговорити етичні проблеми використання новітніх технологій.

Тема 12. Взаємозв’язок глобальних проблем.

1. Проаналізувати взаємозв’язок екологічних, демографічних, економічних та політичних проблем.
2. Побудувати логічну схему або ментальну карту взаємодії глобальних проблем.
3. Проаналізувати конкретний регіон світу з точки зору комплексності глобальних проблем.
4. Підготувати проєкт: *«Комплексний підхід до подолання глобальних проблем»*.
5. Зробити висновки щодо необхідності міждисциплінарного підходу у вивченні глобальних проблем.

Самостійна робота студентів

Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-ть год
Тема 1. Глобалізація як феномен сучасності. Поняття та сутність глобалізації.	Опрацювання інформаційних та бібліографічних джерел по даній тематиці	5
Тема 2. Поняття, причини виникнення глобальних проблем.	Опрацювання інформаційних та бібліографічних джерел по даній тематиці	5
Тема 3. Характеристика глобальних проблем людства.	Опрацювання інформаційних та бібліографічних джерел по даній тематиці	5
Тема 4. Глобальні проблеми, що виникають при взаємодії природи та суспільства (сировинна, енергетична, продовольча, екологічна).	Опрацювання інформаційних та бібліографічних джерел по даній тематиці	5
Тема 5. Глобальні проблемиа, що виникають у процесі суспільних взаємовідносин (подолання відсталості країн, що розвиваються, проблема війни і миру, тероризм).	Опрацювання інформаційних та бібліографічних джерел по даній тематиці	5
Тема 6. Глобальні проблеми, що виникають унаслідок розвитку людини (демографічна, соціальна)	Опрацювання інформаційних та бібліографічних джерел по даній тематиці	3
Тема 7. Способи розв'язання глобальних проблем.	Підготувати коротку аналітичну доповідь на тему: *«Сталий розвиток як ключова стратегія подолання глобальних викликів*	5
Тема 8. Глобальні демографічні проблеми	Підготувати презентацію на тему: *«Демографічні проблеми та їх вплив на соціально-економічний розвиток держав»*.	7
Тема 9. Глобальні екогномічні проблеми	Підготувати есе на тему: *«Економічна нерівність як виклик глобальному розвитку»*.	5
Тема 10. Проблеми миру та роззброєння	Підготувати аналітичну записку на тему: *«Миротворча діяльність міжнародних організацій»*.	6
Тема 11. Вплив стрімкого розвитку науки і техніки на суспільство	Написати есе на тему: *«Штучний інтелект і майбутнє людства»*.	5

Методи навчання

При викладанні використовуються основні традиційні та інтерактивні методи навчання, технології, спрямовані на досягнення освітньої мети й прогнозованих програмних результатів.

Методи навчання і викладання:

- словесні (розповідь, пояснення, лекція, бесіда, навчальна дискусія, диспут);
- наочні (презентації, демонстрування, ілюстрування);
- практичні (практична робота).

Система контролю та оцінювання

Методи контролю:

- реферати;
- презентації результатів виконання практичних завдань;
- презентація творчих завдань;
- питання до підсумкового контролю.

Форми контролю:

- формами поточного контролю є усна чи письмова (реферат, практична робота, індивідуальне опитування) відповідь студента;
- формою підсумкового контролю – є залік.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю
Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)												Підсумковий контроль (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						40	100
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	Т12		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

Т1, Т2 ... Т12– теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Зараховано	A (90-100)	відмінно
	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незараховано	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання

	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Перелік питань для самоконтролю і контролю навчальних досягнень студентів

1. Розкрийте сутність поняття «глобалістика».
2. Наведіть основні ознаки процесу глобалізації.
3. Які фактори впливають на прискорення глобалізаційних процесів?
4. Охарактеризуйте основні положення концепції глобалістики.
5. Охарактеризуйте концепцію глобалізації як сучасного економічного феномену (концепцію реалістів). Яку думку висловлюють її прибічники щодо процесу глобалізації?
6. Наведіть та розкрийте сутність теоретичних підходів до аналізу глобалізації.
7. Які напрями наукових досліджень формують предмет глобалістики?
8. Охарактеризуйте етапи становлення глобалістики як науки.
9. Проаналізуйте принципи глобалістики, та розкрийте зміст наукових доробок різних шкіл глобалістики.
10. Розкрийте значення поняття «глобалізація», чи є тотожними терміни «глобалізм», «глобалізація»?
11. Проаналізуйте позитивні і негативні сторони глобалізації в сучасних умовах.
12. Проаналізуйте основні підходи до дослідження глобалізаційних процесів.
13. Розкрийте значення економічного підходу в процесі глобалізації.
14. У чому полягає суть геополітичного підходу глобалізації?
15. Розкрийте значення соціологічного підходу в глобалізаційних.
16. Опишіть роль екологічного підходу в процесі глобалізації.
17. Зазначте типові особливості в процесі глобалізації політичного підходу.
18. В чому полягає багатовимірність процесів глобалізації.
19. Розкрийте зміст поняття «глобальні проблеми людства».
20. Визначіть основні причини та назвіть основні ознаки глобальних проблем.
21. Проаналізуйте загрози, що виникли в сучасному світі.
22. Розкрийте взаємозв’язок між глобальними проблемами людства?
23. Охарактеризуйте роль ООН та інших міжнародних суспільно-політичних організацій у вирішенні глобальних проблем людства?
24. Опишіть способи вирішення глобальних проблем людства?
25. У чому полягає необхідність і суть переходу до сталого розвитку цивілізвції?

Рекомендована література

Основна література

1. Бойко В. М. Глобальні проблеми сучасності : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2018.
2. Глобальні зміни світу - 2025: доповідь Національної розвідувальної ради США: [пер. з англ.] Львів: Літопис, 2010. 188с.
3. Демчук О. І. Соціально-економічна географія світу : підручник. Київ : Либідь, 2020.
4. Паламарчук М. М., Паламарчук О. М. Географія глобальних проблем людства. Київ : Знання, 2017.
5. Руденко Л. Г. Глобалізація та сталий розвиток: географічний вимір. Київ : Інститут географії НАН України, 2019.
6. Смолій В. А., Шаблій О. І. Соціальна географія: теорія, методологія, практика. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016.
7. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії. Львів : Світ, 2015.
8. Ячнюк М.О., Тюфтій А.Г. Географічні аспекти глобальних проблем людства : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький нац. університет, 2018. 200 с.

Додаткова література:

1. Багров М. В., Руденко Л. Г. Глобальні екологічні проблеми та шляхи їх розв'язання. Київ : Наукова думка, 2018.
2. Голубець М. А. Сталий розвиток: екологічний та соціальний виміри. Львів : Поллі, 2017.
3. Заставецька Л. Б. Демографічні процеси у світі: географічний аналіз. Тернопіль : Підручники і посібники, 2019.
4. Ковальчук І. П. Геоекологія: навчальний посібник. Львів : ЛНУ, 2016.
5. Мельник Л. Г. Основи сталого розвитку. Суми : Університетська книга, 2020.
6. Руденко Л. Г., Маруняк Є. О. Просторовий розвиток і глобальні виклики. Київ : Інститут географії НАН України, 2021.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт ООН – https://www.un.org
2. Програма розвитку ООН (UNDP) – https://www.undp.org
3. Світовий банк – https://www.worldbank.org
4. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO) – https://www.fao.org
5. Інститут географії НАН України – http://igu.org.ua

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного ніверситету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/

- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-

vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

- «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному ніверситету мені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);

- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;

- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.